

Susanna Rapinoja

Elämistä, ei elämän suorittamista

Tutustuin vuosina 1993–1994 ihmisiin, joiden kanssa yhteen lyöttäytymisestä tuli elämässäni käännteentekevä tapaus. Perustimme bändin. Kenelläkään ei ollut kokemusta niistä instrumenteista, joita aloimme soittaa. Thee Ultra Bimboosista tuli elämäntapa. Jatkaminen ei nykyisessä elämänvaiheessa ole meille kaikille mahdollista. Ajattelen kaihoisasti yli 10 vuotta kestänyttä treenaamistamme, levytyksiä, kiertueita ja esiintymisiä. Simone de Beauvoirin ajatus toisenlaisesta yhteisöstä sopii myös bändiimme: ”Minusta meidän yhteisyrityksemme edusti ystävyyskorkeinta muotoa.”

HARJOITUKSISSAMME ei alkuvaiheessa ollut juuri suoritusvaatimuksia. Kunhan omaksui pari yksinkertaisinta mahdollista kitarasointua ja pystyi soittamaan niitä tahdissa parin minuutin ajan. Sai olla huono, mikä oli klassisen pianokoulutuksen aikanaan saaneelle yli parikymppiselle naiselle vapauttava kokemus. Rockin soittaminen ei missään vaiheessa ollut varsinainen leipätyömme – osa meistä opiskeli, osa kävi töissä, osa molempia – emmekä

tienanneet merkittäviä summia. Silti jossain vaiheessa leikki muuttui vakavammaksi: huomaisimme, että meidän oikeasti osaamme tehdä ja soittaa hienoja biisejä. Siinä vaiheessa kunnianhimo alkoi herätä ja vaatimustaso kohota. Soittaminen ei silti ehtinyt muuttua ryppyttömäksi puurtamiseksi, ehkä juuri sen vuoksi, ettei elantomme ollut missään vaiheessa kiinni keikka- ja levytuloista. ”Menestysviiveellä” (suosikkieufemismini), joka kohdallamme jäi mitä luultavimmin ikuisiksi, oli hyvätkin puolensa.

Vaikka bänditoiminta on lopunut, haluaisin edelleen soittaa, mutta – alkuajojen tapaan – täysin ilman paineita huippulevyjen ja -keikkojen tekemisestä, medioissa näkymisestä ja levyjen myymisestä. Tiedän nyt rockbisneksen rutiinit suurin piirtein, vaikka bändiltämme jäikin läpimurtohitti tekemättä. En usko, että kuvio on enemmän myyvien ja näkyvien bändien tasolla perustaltaan kovinkaan erilainen. Paineet ja pannot vain kasvavat, spontaanisuus ja hauskuus vähenevät. Kyynisyttä karttuu varmasti useimmilla, mitä syvemmälle bisnekseen sukeltaa. Suorittamisen pakko alkaa syödä iloa itse toiminnalta.

Tähtääminen johonkin saattaa olla hyvä motivaattori, mutta – Aristoteleen etiikan mukaisesti – onnen pitäisi olla itse tekemisessä eikä tulevan palkinnon odotuksessa. Sillä mitä hyvää on elämässä, jota eletään vain tulevaisuudessa (kenties) odot-

tavan palkinnon – loman, menestyksen, kunnian – odotuksessa? Ertä jaksetaan jatkaa voimia kuluttavaa toimintaa vain siinä toivossa, että jokin hyvä odottaa huomenna? Palkinto ei juuri koskaan ole sitä, mitä sen ajattelee olevan. Lomalla voi sataa, menestys tuo paineita, kunnian ja rahat voi menettää, eikä niiden himolla ole rajaa, kuten monet esimerkkitapaukset musiikin maailmastakin osoittavat. Palkinto muuttuukin rangaistukseksi.

Luin taannoin Rasmuksen laulajan haastattelun naistenlehdessä. Siinä Lauri Ylönen, Suomen parhaiten tienaava kolmekymppinen rocktähti, jonka elämäntapa varmasti monien mielestä näyttää kadehdittavalta, kertoo eläkkeellepäsyhaaveistaan. Sitten voi ottaa rennosti, istua kiikkutuolissa ja mennä vaikka kalaan. Osaako ihminen maineensa kukkuloillakaan olla onnellinen onnestaan? Ei. Hän odottaa aktiiviuransa loppumista, sitä, että pääsisi joskus lepäämään ja nauttimaan työnsä hedelmistä. Vastaavia vielä nuoria eläkepäivistä haaveilijoita on valtavasti, alalla kuin alalla. Rock ei ole poikkeus, vaikka siihen liitetään mielikuvia hedonistisesta hetkestä elämisestä ja estottomasta nauttimisesta.

Cambridgessa filosofiaa 60–70-lukujen vaihteessa opiskellut käsikirjoittaja-ohjaaja Neil Hardwick pohtii syvän masennuksensa syytä teoksessa *Hullun lailla* (1999): ”Olenko määritellyt omankin arvoni materiaalikulujen ja työn avulla? Takin todellinen arvo on sen raaka-aineiden arvo plus sen tekemiseen käytetyn työn arvo – kaikki muu on lisäarvoa ja riistoa.” Marxin ajattelussa on Hardwickin mukaan virhe, sillä tyly totuus on, että jos kukaan ei halua ostaa takkia, sen arvo on yhtä kuin nolla. On aivan samantekevää, paljonko siihen on käytetty raaka-aineita ja työtä. ”Markkinatalous *rules ok.*”

Markkinoiden logiikan vastaisesti musiikin tekemisen todellinen arvo on toiminnassa sinänsä, ei sen tuloksessa. Tulos – onnistunut levytys, myyntiluvut, maine – on kaunis sivutuote, mutta olennaisinta ja tärkeintä on itse toiminta, musiikin tekeminen ja soittaminen. Tai näin sen ainakin pitäisi olla. Jos musiikkia tehdään vain menestyksen toivossa, ei siinä ole sielua. Sen tekeminen on valjastettu päämäärään, myyntilukuihin, ja sen arvo riippuu tämän maalin saavuttamisesta.

Elämällä ei ole mitään tiettyä päämäärää, mutta silti se on arvokkainta mitä on. Vastaavasti ihmisestä pulpuavalla musiikilla ei tarvitse olla määränpäättä, vaan se on arvo sinänsä. Kun kappaleen osat lokahtavat paikoilleen sovitussuorituksen jälkeen, ja sitä soitetaan ensimmäisiä kertoja yhdessä läpi, tuntuu euforiselta. Samaa olemassaolon onnea olen kokenut kaikkein unohtumattomimmilla keikoilla, sekä lavalla että sen edessä, kun yleisön ja bändin vuorovaikutus synnyttää kokonaisuuden, joka on enemmän kuin sen osat yhteensä.

Teknologian aikakaudella koneilta ja laitteilta vaaditaan suurta suorituskykyä, nopeutta ja tehokkuutta. Ulottuuko sama vaatimus jo ihmisiinkin? Meitäkin muutetaan suorituskoneiksi, joiden tehtävä on olla tehokkaita, päästä lopputulemaan kyseenalaistamatta ja

pohtimatta. Mikä tämän toiminnan päämäärä on, voisi olla aiheellinen kysymys tuloksia tuskanhiki otsalla takovalle ihmiselle. Suorittaa elämä – mikä mieletön ajatus! Usein suorittajat ovat juuri niitä, jotka eivät eläkepäiviä pääse kokemaan. Yliviritetty fysiikka pettää ennen sitä.

Jean Cocteau on kirjoittanut, että viritämme itsellemme ansoja, joihin sitten astumme. Usein teemme asioita vain oletettujen välttämättömyyksien pakosta. Uusiksi ajatteleminen on vaikeaa, totunnaisuuksien murtaminen käytännössä vielä vaikeampaa.

Tekemistä ja suorittamista on maailmassa aivan liikaa – joutilaisuutta, leikkimistä ja ajattelua aivan liian vähän. Miten voisimme vähentää suorittamiseen liittyvää painetta? Ehkä voisimme aloittaa olemalla vaatimatta niin paljon itseltämme ja toisiltamme. Meidät kaikki on synnytetty tänne lupaa kysymättä. Kuten ruotsalaisen The Soundtrack of Our Livesin laulaja Ebbot Lundberg sanoi joulukuisen Tavastian-keikan päätteeksi yleisölle: ”Samassa ansassa ollaan.” Yleinen kelpaamattomuuden tunne tappaa ilon, uskalluksen ja niiden myötä luovuuden. Mikä saa uskomaan, että pingottamisen hellittäminen olisi tuhoisaa?

pop popista i

- 1 Stone Roses, ”I Wanna Be Adored” (1991)
- 2 Queen, ”The Show Must Go On” (1991) (*inside my heart is breaking, / my make-up may be flaking, / but my smile, still, stays on!*)
- 3 Living Colour, ”Cult of Personality” (1988) (*I’m the cult of personality! / I exploit you, still you love me*)
- 4 Smashing Pumpkins, ”Bullet With Butterfly Wings” (1995) (*despite all my rage! / I’m still just a rat in a cage*)
- 5 Joni Mitchell, ”You Turn Me On, I’m a Radio” (1972) (*I’m a country station, I’m a little bit corny*)
- 6 The Buggles, ”Video Killed the Radio Star” (1979)
- 7 CMX: ”Vaikuttiko uusinnalta, edellinen” (2008) (”on se asia sinänsä huutaa vielä päälle nelikymppisenä, / mutta tässä iässä todella vasta alkaa tyhmyys kyrpiä [...] liekö tämä kyllin realistista rautalankapuhetta kaverilta, / joka asuu maalla omakotitalossa, kävelee näin, lukee päivät ja kirjoittaa yöt?”)
- 8 Carly Simon, ”You’re so Vain” (1972) (*you probably think this song is about you*)
- 9 Randy Newman, ”Lonely at the Top” (1970) (*go on and love me – I don’t care / it’s lonely at the top*)
- 10 Leonard Cohen, ”Tower of Song” (1988) (*I was born with the gift of a golden voice / and 27 angels from the Great Beyond / they tied me to this table / right here in the tower of song*)

lista 4